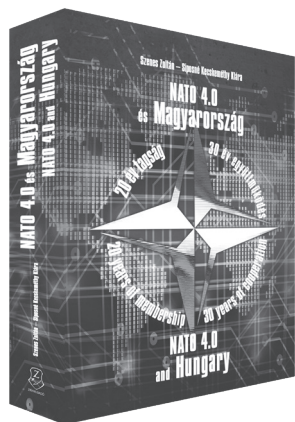

Stepper Péter:

20 ÉV TAGSÁG, 30 ÉV EGYÜTTMŰKÖDÉS – ÉS AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ KIHÍVÁSOK

A Zrínyi Kiadó gondozásában 2019-ben jelent meg dr. Szenes Zoltán nyugállományú vezérezredes és Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes tudományos igényű megalkotott, gazdagon illusztrált új könyve *NATO 4.0 és Magyarország* címmel. Idén emlékeztünk meg a washingtoni szerződés aláírásának hetvenedik évfordulójáról, hazánk pedig húsz éve csatlakozott a NATO-hoz, így mindenképp időszerű áttekinteni az elmúlt évtizedek tapasztalatait.

A NATO történetének hidegháborús környezetben megélt első negyven évét a kollektív biztonság garantálása dominálta, majd 1990–2001 között a partnerségi és bővítési politika volt a hangsúly. A harmadik időszakot leginkább a terrorizmus elleni globális háborúval lehet jellemezni, ami rendkívüli módon igénybe vette a tagállamok műveleti képességeit. Mondhatjuk, hogy napjainkban már a negyedik nagy korszakát éli a Szövetség, és ennek a korszaknak a nemzetközi és hazai vonatkozásait nagy részletességgel, mégis közérthetően mutatja be a jelentős terjedelmű, majdnem ötszáz oldalas mű.

A könyv két fő részre tagolódik: a NATO alkalmazkodása az új világhoz, és Magyarország a NATO-ban.

Az afganisztáni és iraki hosszú háborúk lezárásával hatalmas anyagi és személyi vállalásokat igénylő hadműveleteket zárt le az Amerikai Egyesült Államok, a NATO legerősebb haderejével rendelkező hatalma, ami értelemszerűen újragondolásra itéli napjaink műveleti ambícióit. Az Egyesült Államok nemzeti biztonsági stratégiája mindig is meghatározó volt a NATO fenyegetésszemperepciójának kialakításában, sokszor lényegében lekövette azt. A 2010-ben elfogadott stratégiai koncepció is lassan korszerűsítésre szorul, hogy igazodjon a NATO 4.0 időszakának sajátosságaihoz: egyrészt reagálni kell a megváltozott biztonsági környezetre, másrészt figyelembe kell venni az új amerikai vezetés izolacionista elképzeléseit, valamint az „Amerika az első” szemléletű politika nemzetközi szerepvállalásokra gyakorolt hatását. Oroszország revizionista politikája miatt egy új hidegháborús környezetben kell régi-új megoldásokkal szavatolni a kollektív védelmet, amelynek hitelessége nagyrészt a hatékony elrettentésen nyugszik. Másrészt az elrettentést garantáló nagy láthatóságú hadgyakorlatok számának növekedése és a fokozott készenlét mellett ismét kiemelt jelentősége van a párbeszédnek és a partnerségeknek. Ennek két oka van: az egyik, hogy az oroszokkal folytatott dialógus nélkül megnő a véletlen háború kitörésének esélye, a másik, hogy a partnerségek megerősítése nélkül nem lesznek a NATO-nak helyi szövetségesei, akikkel képes lenne kiterjeszteni a stabilitást és biztonságot a határaitól távolabb eső régiókban.

A transzatlanti szövetség alapvető, *három feladatrendszerét* mutatja be Szenes Zoltán az első fejezetben, nevezetesen: a műveletek és a kollektív biztonság, a partnerség és a kooperatív biztonság, valamint a kollektív védelem feladatait napjainkban. A hidegháború utáni fejlőd-

déstörténetben a szerző részletesen ír a 2010-es lisszaboni stratégiai koncepcióról és az abból fakadó NATO-transzformációs feladatokról. Az ennek alapján létrejött intézményi átalakítás bemutatása a könyv fontos része, amit „a műveletiből a készenléti NATO felé tartó átalakulásként” jellemezhetünk. Nem kevésbé fontos a kooperatív biztonság problémaköre, vagyis a NATO-nak a stabilitás kiterjesztését elősegítő tevékenysége. Ebbe beletartozik a bővítés és a partnerségi politika: a Békepartnerség (PFP), a Mediterrán Párbeszéd (MD), a NATO–Ukrajna Bizottság (NUC), a NATO–Oroszország Tanács (NRC), a NATO–Georgia Bizottság (NGC), az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés (ICI) és a Globális Partnerség (GP).

Az új hidegháborús környezetben ismét reneszánszát éli a kollektív biztonság kérdésköre. A fő kihívás jelenleg, hogy a NATO újra megteremtse – a hidegháborúban egyébként jól működő – katonai műveletek logisztikai és szállítási feltételeit, a parancsnoki irányítási struktúra elemeit és a jogi szabályozó környezetet, amely nélkül a Szövetség nem tud hatékony és gyors válaszokat adni. Habár a katonai mobilitás terén még van mit fejlesztenie az atlanti szervezetnek, a legutóbbi hadgyakorlatok tanulságai alapján komoly lépések történtek 2014 után.

Az első rész utolsó fejezete a kollektív védelem előtt álló legújabb kihívásokat, feladatokat és az eddigi lépéseket értékeli, többek között a készenléti akciótervet (RAP), a gyorsreagálású képességek fejlesztését (VJTF) és a parancsnoki rendszer reformját, új elemeit (NFIU).

A NATO jelenkori helyzetének bemutatása után Siposné Kecskeméthy Klára Magyarország és a NATO viszonyrendszerét mutatja be, kezdve a csatlakozási tárgyalásoktól a rendszerváltás után végbement haderőreformon át hazánk hozzájárulásáig a transzatlanti szövetséghez. Kevesen foglalkoztak ez idáig azzal, hogy ennyire alaposan számba vegyék és áttekinthető formában bemutassák a legfontosabb tényezőket, a honvédelmi költségvetés alakulását, a szerkezeti változásokat és a politikai mozgatórugókat. Különösen hasznos ez a rész abból a szempontból, hogy áttekinthető és jól értelmezhető grafikonok és táblázatok segítségével igazítja el az olvasót az elmúlt harminc év változásai között. A NATO-csúcstalálkozásokon rendszeresen megtörtént nagypolitikai bejelentések után éveken, ha nem évtizedeken dolgozott azon a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség, hogy a nagyvonalú felajánlásokat vagy a nagy hatalmi elvárások miatt szükségessé vált hozzájárulásokat megvalósítsa. Ezekre a feladatokra viszont a Honvédelmi Minisztériumnak sokszor nem állt rendelkezésére a megfelelő pénzügyi és személyi erőforrás, vagy a döntéshozók rendelkeztek korlátozott ismeretekkel az adott vállalás okozta kihívások mélységéről. Ennek dacára hazánkban a legtöbbször sikerült a NATO-elvárásokat megfelelően teljesítenie.

A fejezet a 2017-ben elindított honvédelmi és haderőfejlesztési program eddigi eredményeinek bemutatásával zárul. Teljesen indokolt lehet viszont a kötet jövőbeni folytatása, amely konkrétan be tudná mutatni a Zrínyi 2026 program már értékelhető eredményeit.

A könyv ünnepi sajátossága, hogy nemcsak magyar, de angol nyelven is olvashatók a fejezetek: az idegen nyelvű szövegek a páratlan oldalakon találhatók, lehetőséget biztosítva a külföldi olvasóközönség számára, hogy megismerjék a NATO-val kapcsolatos magyar kihívásokat, nézőpontokat. Habár sok szerző feldolgozta már Magyarország rendszerváltás utáni haderőreformjának időszakát, ez a mű az előbbi kétnyelvűségéből fakadóan hiánypótló. Mindemellát a magyar olvasók számára is hasznos lehet, ha a haderő és a NATO szakzsargonját angol nyelven is láthatják közvetlenül a magyar szakszöveggel átellenben található oldalakon, így a könyv több mint egyszerű monográfia: „élő szótár” is. A tudományos fejezeteket olvasva a magyar közönség nemcsak a tudását bővíti, de katonai angoljának szókincsét is gyarapítja.